

Plan for kommunens aktivitetstilbud for eldre 2020 - 2024

Vedtatt i Helse- og omsorgsutvalget 08.10.19

Innhold

1. Innledning	3
2. Bakgrunn	3
3. utfordringer	4
3.1 Transport	5
4. Brukere	5
5. Formål med dagaktivitetstilbud til eldre hjemmeboende	5
6. Kompetanse	5
6.1 HST (Hukommelsesstimulerende terapi)	6
7. Faglig forsvarlighet og dokumentasjon	6
8. Økonomi	7
8.1 Egenbetaling	7
8.2 Kostnader for kommunen	7
8.3 Gevinster	7
9. Mål aktivitetstilbud i Grimstad kommune	8
10. Eksisterende kommunale aktivitetstilbud	8
11. Kriterier for drift av aktivitetstilbud	9
12. Mål og tiltak	10
13. Veien videre	12
14. Kilder	12

1. Innledning

Fra 1. januar 2020 vil kommunene ha en lovfestet plikt til å tilby dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens. I følge Helsedirektoratet (2018) bør dagaktivitetstilbud for personer med demens tilby meningsfulle aktiviteter som deltagerne kan mestre, og ha fokus på deltakernes ressurser og interesser, samt lokale forhold. Tilbudet kan for eksempel gis for å dekke deltagerens behov for aktivisering, tilsyn og omsorg, oppfølging av ernæring, personlig assistanse, eller som avlastning for pårørende. Innhold og formål i tilbudet vil kunne variere, både ut fra hvilket bistandsnivå de som skal motta tilbudet har og lokale forhold.

Grimstad kommune har flere aktivitetstilbud for eldre personer. I denne planen er det utført en gjennomgang av hvilke aktivitetstilbud kommunen har i dag og hvilke krav kommunen bør stille når dette blir lovfestet fra 2020. En handlingsplan med mål og tiltak for hvordan kommunen bør jobbe videre for å sikre et godt aktivitetstilbud er skissert ved slutten av planen. Kommunene står foran store utfordringer de neste årene med et økende antall eldre og flere med behov for helsetjenester. Et godt og variert aktivitetstilbud med høy kvalitet og kompetanse kan bidra til at flere kan bo hjemme lengre med økt selvstendighet.

I denne planen er det fokus på aktivitetstilbud til eldre. Kommunen har aktivitetstilbud også til andre brukergrupper innen habilitering og psykisk helse og rus. Det er viktig å se disse tilbudene i sammenheng med aktivitetstilbudet til eldre.

2. Bakgrunn

Kommunens ansvar for tjenestetilbudet beskrives i kap.1 Formål og virkeområde i Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester (hol):

1. forebygge, behandle og tilrettelegge for mestring av sykdom, skade, lidelse og nedsatt funksjonsevne,
2. fremme sosial trygghet, bedre levekårene for vanskeligstilte, bidra til likeverd og likestilling og forebygge sosiale problemer
3. sikre at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig og til ha en aktiv og meningsfylt tilværelse i samvær med andre
4. sikre tjenestetilbudets kvalitet og et likeverdig tjenestetilbud,
5. sikre samhandling og at tjenestetilbudet blir tilgjengelig for pasient og bruker, samt sikre at tilbudet er tilpasset den enkeltes behov,
6. sikre at tjenestetilbudet tilrettelegges med respekt for den enkeltes integritet og verdighet og
7. bidra til at ressursene utnyttes best mulig.

I tillegg skal kommunene ha tilbud om støttekontakt og avlastningstiltak (kap.4 hol).

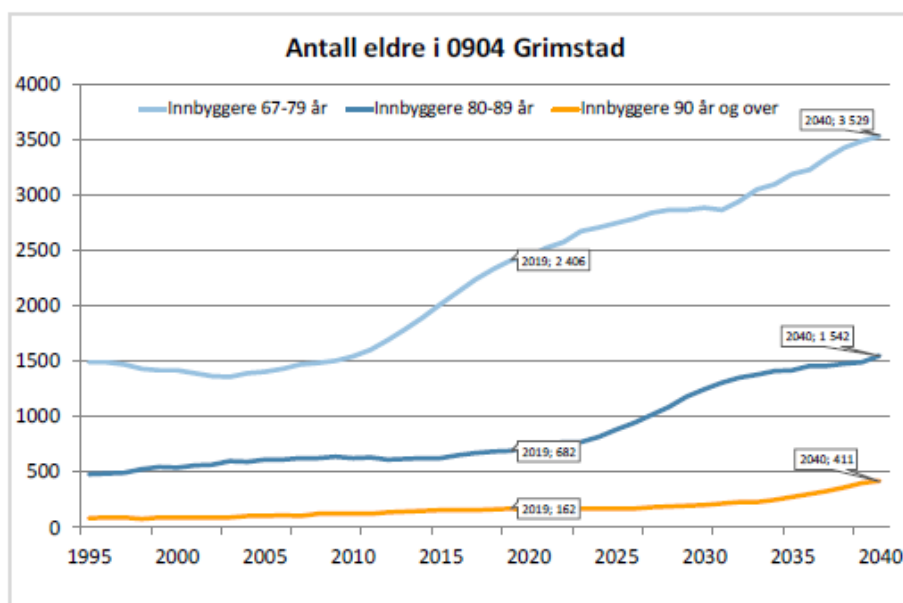
Tidlig innsats og aktiv brukerrolle er to av målene og strategiene i Kommunedelplan for Helse og omsorg 2014-2016; *Fra passiv hjelp til aktiv mestring*.

Regjeringen mener aktivitetstilbud er en av de fem viktigste omsorgsutfordringene og legger opp til «Aktiv omsorg» som en hovedstrategi for framtidens omsorgstjenester. En slik strategi vil kreve større faglig bredde i omsorgssektoren med flere faggrupper og økt vekt på kulturtiltak, sosialpedagogikk, ergoterapi, fysioterapi og sosialt arbeid («Aktiv omsorg – sentral del av et helhetlig omsorgstilbud»; Helse- og omsorgsdepartementet; Rundskriv 2007).

I kvalitetsreformen «Leve hele livet» (Stortingsmelding 15 2017/2018) står det blant annet under kapittelet om aktivitet at fysisk, sosial og kulturell aktivitet skal være tilpasset den enkeltes interesser, ønsker og behov.

3. Utfordringer

Behovet for tilrettelagte aktivitetstilbud er stadig økende. Økende antall eldre og dermed en økende andel personer med demens vil ha behov for tilrettelagte avlastnings – og aktivitetstilbud. Dette blir en lovpålagt oppgave fra 2020. Flere bor hjemme lengre og behovet for avlastningstilbud på kveld og helg er økende. Antall personer med demenssykdom i Grimstad er ca. 350 i 2019. Dette antallet øker med en økende eldre befolkning og anslås å doble seg fram mot 2040.

Utviklingen i de tre eldste aldersgruppene i Grimstad kommune. Registrert utvikling 1995–2019 og fremskrevet utvikling 2019–2040. Kilde: Økonomianalyse 2018, s. 14

3.1 Transport

Tilgang til transport er en forutsetning for at flest mulig kan benytte seg av aktivitetstilbudene.

Brukere av dagsentrene på Frivolltun, Feviktun og Berge gård har transport til og fra aktivitetstilbud inkludert i betalt egenandel.

Elevene på Voksenskolen for personer med demens har ikke tilbud om transport pr i dag.

Deltagerne på treningsgruppene som ledes av frivillige må selv besørge transport. Deltagerne på treningsgruppene som ledes av fysioterapeut får rekvirert taxi ved behov og betaler for denne opptil frikort 1 grensen.

4. Brukere

Denne aktivitetsplanen har fokus på følgende brukergrupper:

1. Personer med demens i ulik alder og fase av sykdommen
2. Eldre hjemmeboende med og uten tjenester

5. Formål med dagaktivitetstilbud til eldre hjemmeboende

Formålet med aktivitetstilbud til eldre hjemmeboende er å gi brukerne en meningsfull hverdag, sosialt samvær, trivsel, god ernæring, fysisk aktivitet og trygghet. Det skal gi styrke til å mestre livet med sykdom og funksjonsnedsettelse og gjøre dem i stand til å være selvstendige lengst mulig.

Aktivitetstilbudet skal bidra til å vedlikeholde og øke funksjonsnivået slik at brukeren kan bo hjemme lengst mulig.

Tilbudet skal gi en reell avlastning for pårørende med store omsorgsoppgaver (*Utredning av dagaktivitetstilbudet, demens 2014, NKAH*).

Det er viktig at kommunen har et variert tilbud for å nå flest mulig. Brukere av aktivitetstilbudene har ulike utfordringer og behov og kommunen må tilby et variert tilbud.

6. Kompetanse

Kompetanse er en viktig forutsetning for god kvalitet og tilpasset oppfølging av brukere ved aktivitetstilbudene. Personer med høgskoleutdanning – sykepleier, lærer/pedagog,

fysioterapeut, ergoterapeut, sosionom, vernepleier kan bidra med viktig kompetanse på de ulike tilbudene; både direkte mot brukerne og som veiledere for andre faggrupper. Fagarbeidere og aktivitører har kompetanse til å drifte dagsentertilbud. Alle ansatte på dagsentrene bør ha Demensomsorgens ABC samt kurs i HST (se neste punkt).

Fagområder som vil være nyttige å ha på de ulike aktivitetstilbudene er:

- Helsefremmende arbeid
- Miljøarbeid
- Veiledning
- Demens
- Psykisk helse
- Motiverende intervju/samtale
- Biologiske aldringsprosesser,
- Aktivitet og trening for eldre

I tillegg til faglig kompetanse bør det legges stor vekt på personlig egnethet og interesse.

6.1 HST (Hukommelsesstimulerende terapi)

HST bygger på «Cognitive Stimulation Therapy – CST» som er en evidensbasert metode utviklet i England og som har vist seg å ha effekt på hukommelse og generell livskvalitet hos personer med demens. HST benytter ulike aktiviteter for systematisk å stimulere kognisjonen hos personer med mild og moderat grad av demens/kognitiv svikt.

7. Faglig forsvarlighet og dokumentasjon

I følge helsepersonelloven §39 har den som yter helsehjelp plikt til å føre journal. «Med helsehjelp menes enhver handling som har forebyggende, diagnostisk, behandlende, helsebevarende, rehabiliterende eller pleie- og omsorgsformål og som utføres av helsepersonell» (Helsepersonelloven §3) Aktivitetstilbudene i Grimstad kommune har forebyggende og helsebevarende formål og kommer inn under dokumentasjonsplikten. Det er viktig å dokumentere brukernes utvikling og se dette i sammenheng med brukernes tiltaksplan i Gerica. Dette er viktig for at ansatte ved andre avdelinger hvor brukerne har tjenester skal kunne følge brukers utvikling, nytte og glede av tilbudet. Tiltaksplanene skal evalueres kontinuerlig for å sikre at brukerne får god oppfølging. Dokumentasjonen sikrer god informasjonsflyt mellom de ulike tjenestenivåene. Kartlegging ved oppstart; «Hva er viktig for deg», samt oppfølging og evaluering vil gi grunnlag for et individuelt tilpasset tilbud. Det må være klare rutiner for samarbeid med pårørende.

Riktig kompetanse på hvert aktivitetstilbud sikrer faglig forsvarlighet.
Bruk av årshjul/semesterplan vil gi en større forutsigbarhet for brukere, pårørende og ansatte.

8. Økonomi

8.1 Egenbetaling

Brukerne av dagsentrene på Feviktun, Frivolltun og Berge gård betaler pr i dag kr 112/dag inkludert transport. Til sammenligning koster dagsentertilbud i Arendal kr.85 med et tillegg for transport på kr 52 pr. gang.

Elevene på Voksenskolen for personer med demens betaler foreløpig ingenting.

Sterk og stødig deltagere betaler 400 kr pr halvår. Dette er ikke et rent kommunalt tilbud, men et tilbud som drives av frivillige med oppfølging av kommunal fysioterapeut. Tilbudet går i pluss.

Styrke og balansedeltagere betaler 300 kr pr halvår. Prisen er lav for ikke å ekskludere dem med minstepensjon. Deltakerne betaler for transport selv.

Brukerbetaling vil bli vurdert i forbindelse med budsjett 2020.

8.2 Kostnader for kommunen

Helsedirektoratet mener at 77.270,- skal utgjøre ca. 30% av driftskostnadene per person, per år. Dette vil si 257.567,- per år for 1 person 5 dager i uka.

For å drifte et dagsenter med 10-12 brukere vurderes det å være behov for ca. 2,5 årsverk. I tillegg til dette kommer utgifter til lokaler og utstyr. Utgifter til nødvendig transport må også tas med.

8.3 Gevinster

Aktivitetstilbud er et lavterskeltilbud som krever lite ressurser sammenlignet med andre tilbud høyere i omsorgstrappen. Et variert aktivitetstilbud kan styrke den enkeltes selvstendighet og utsette behov for andre kommunale tjenester som økt hjemmetjeneste og sykehjemsopphold.

Styrke og balansegruppe er et tilbud som kan favne mange brukere og gi god effekt. Dette kan tilbys istedenfor dagsenterplass for brukere som ikke trenger et tilbud en hel dag.

Satsing på aktiv mestring, opptrening og bevaring av funksjon er viktig for å bevare selvstendigheten lengst mulig og utsette behov for andre tjenester.

På Voksenskolen for personer med demens får elevene en skoledag som inneholder kognitiv trening, ADL – trening (aktiviteter i dagliglivet) og fysisk aktivitet. Resultater fra tilsvarende skoletilbud i Danmark viser at elevene klarer seg lengre hjemme uten omfattende tjenester fra kommunen.

9. Mål aktivitetstilbud i Grimstad kommune

Tilpassede aktivitetstilbud for eldre hjemmeboende og for personer med demens i Grimstad kommune

10. Eksisterende kommunale aktivitetstilbud

Navn	Antall og brukergrupper	Ansatte
1. Dagaktivitetstilbud Feviktun	• 12 plasser dagtid, 8 plasser på torsdager. • Hjemmeboende personer, halvparten av plassene er forbeholdt personer med demens	1,5 årsverk. Aktivitør 100 % og omsorgsarbeider 50 %.
2. Dagaktivitetstilbud Frivolltun	• 13 plasser dagtid • Hjemmeboende med demens	Ansatte; 2,54 årsverk. 1 aktivitør og 2 helsefagarbeidere. Den ene helsefagarbeideren henter brukerne i egen buss.
3. Dagaktivitetstilbud Frivolltun omsorgsboliger	• 13 plasser 5 timer på dag • 13 plasser 5 timer på kveld • Både hverdager og helg • Beboere på Frivolltun omsorgsboliger	Ansatte; 2,05 årsverk. 4 assistenter i turnus
4. Dagaktivitetstilbud Berge gård	• 15 plasser dagtid • Hjemmeboende	Ansatte; 2 årsverk. Aktivitør/hjelpepleier 100

	• Beboere på BG kommer ofte innom til kaffe – da er de 25 stk	%, 50 % sykepleier og 50 % hjelpepleier
5. Dagaktivitetstilbud for personer med demens på BG	• 10 plasser dagtid • Beboere med demens på Berge gård	1,10 årsverk; 2 ansatte, aktivtør i 60 % stilling og spesialhjelpepleier i 50 %
6. Voksenskolen for personer med demens	• 6 plasser 1 dag i uken • Hjemmeboende personer med demens i et tidlig forløp • HST anvendes	2 ansatte; sykepleier med videreutdanning i demens og pedagog
7. Styrke og balansegrupper	• 100 plasser 1 dag i uken hele året. 9 grupper. • 1 time trening, 30 min. kaffepause. • Hjemmeboende med funksjonsnedsettelse med og uten kognitiv svik og tidlig demens.	1 årsverk. Fysioterapeut 50 % stilling og fagarbeider 52,8 % stilling
8. Sterk og stødig	• 50 plasser fordelt på 4 grupper • Hjemmeboende 65+ med begynnende funksjonsnedsettelse	Drives av frivillige instruktører med oppfølging av kommunal fysioterapeut.
Antall årsverk	•	10,59 årsverk (14 personer)

I tillegg til ansatte ved aktivitetstilbudene er det tilknyttet sjåfør ved Berge Gård og Feviktun som ikke er med i denne beregningen. De fleste ansatte ved aktivitetssentrene jobber 37.5 timers uke.

I tillegg til de kommunale tilbudene er det flere frivillige og ideelle organisasjoner som tilbyr aktiviteter; som Øygardens Institutt, Inn på tunet med flere. Her kan både private og kommune kjøpe tjenester.

11. Kriterier for drift av aktivitetstilbud

Kriterier for aktivitetstilbud i Grimstad kommune:

- Dokumentasjon, se kapittel 7
- Kompetanse, se kapittel 6
- Meningsfylt innhold, se kapittel 5

12. Mål og tiltak

Hovedmål	Delmål	Tiltak
Aktivitetstilbud til brukere uavhengig av alder og diagnose	• Variert aktivitetstilbud • til ulike brukergrupper • Tilpassede lokaler • Rett utstyr	• Øke aktivitetstilbud på dag samt utvide til kveld og helg • Samarbeid om aktivitet på tvers av enheter og sektorer • Øke tilbudet ved Voksenskolen for personer med demens • Sikre tilgang på nødvendig og variert utstyr tilpasset aktivitetstilbudet • Tilby styrke og balansegruppe der det er mulig
Riktig kompetanse og kvalitet på aktivitetstilbudene	• Alle tjenestene skal dokumenteres i kommunens EPJ. • Avvik behandles i kommunens kvalitetssystem • Tjenestene baseres på kunnskapsbasert praksis • Tjenestene stimulerer til økt livskvalitet hos brukere • Ha tilstrekkelig og tilgjengelig bemanning med rett kompetanse • Ha tilstrekkelig og tilgjengelig spesialkompetanse • Utviklingsavdelingen bistår i kvalitetsarbeid • Et sunt arbeidsmiljø med mulighet for fagutvikling	• Strategisk og tverrfaglig kompetanseplan • Tilby kurs og opplæring: ABC –kurs, E-læring, fagdager, interne og eksterne kurs og opplæring m.m. • Fremme livskvalitet • Ha kompetanse på digitale verktøy • Utviklingsavdelingen jobber tverrfaglig og sørger for at helhetsbildet blir ivaretatt • Utviklingsavdelingen innehar tverrfaglig kompetanse • Sikre kompetanse innen biologiske aldringsprosesser, aktivitet og trening for eldre • Alle ansatte kurses i bruk av HST • Tilby praksisplasser for elever og lærlinger • Tilby plasser for aktivitørlærlinger
Tidlig innsats, helsefremming og forebygging	• Satse på tidlig innsats, helsefremming og forebygging • Ha lavterskeltilbud	• Samarbeid med brukerorganisasjoner og frivillige • Helsefremmende og forebyggende tilbud • Sikre avlastning for pårørende • Godt samarbeid med pårørende

	• Avlastning til pårørende • Bo hjemme lengst mulig	
Tjenestekontoret er koordinerende enhet	• Tjenestekontoret vurderer behov og fattar vedtak for aktivitetstilbud	Gode og tydelige tildelingskriterer God informasjon om de tilbudene som er tilgjengelige
God samhandling på tvers av tjenester, sektorer og med eksterne samarbeids-partnere	• Helhetlige og koordinerte tjenester • Forutsigbarhet og meningsfullt forløp av kommunens tjenester • Sikre gode overganger • Sikre god samhandling • Samarbeidsarenaer som bidrar til et kvalitativt godt og helhetlig tilbud	• Rask igangsettelse av tiltak • Sikre at brukere som har behov for det får treningstilbud fra fysioterapeut
Innovasjon	• Gode tjenester som nyttiggjør seg brukers ressurser og fremmer selvstendighet • Effektiv utnyttelse av ressursene	• Ta i bruk velferdsteknologi • Samarbeid med UiA og Senter for omsorgsforskning, sør
Gode transportordninger	• Tilbud om transport til og fra aktivitetstilbudene	• Tilpasset transporttilbud ut fra behov • Samhandling med andre transportordninger
Et aldersvennlig samfunns	• Et vennlig samfunn for alle • Fremme universell utforming • Fremme folkehelse • Fremme frivillighet	• Legge til rette for gode og rimelige møteplasser, aktivitet- og fritidstilbud tilpasset mangfoldet • Ha turløyper, lekeplasser, benker, handicapparkering m.m. som fremmer aktiv deltakelse i samfunnet • Informere om helsefremmende og forebyggende tilbud • Samarbeide med frivillige

13. Veien videre

Aktivitetstilbud er et lavterskeltilbud som kan bidra til at personer kan bo hjemme lengre og oppleve læring og mestring. Aktivitetstilbud må ha fokus i budsjett og handlingsplaner og det må jobbes for å nå mål og følge anbefalte tiltak.

14. Kilder

- Lov om kommunale Helse- og omsorgstjenester; Helse- og omsorgsdepartementet 2013
- «Aktiv omsorg – sentral del av et helhetlig omsorgstilbud»; Rundskriv Helse og omsorgsdepartementet; I-5/2007
- «Ressursbruk og sykdomsforløp ved demens»; Corinna Vossius, Geir Selbæk, Arnt Egil Ydstebø, Jurate Saltyte Benth, Geir Godager, Hilde Lurås, Sverre Bergh. Alderspsykiatrisk forskningssenter, Sykehuset Innlandet, 2015.
- «*Fra passiv hjelp til aktiv mestring*»; Kommunedelplan for Helse og omsorg Grimstad kommune, 2014-2016.
- «*Enhetskostnader for dagsentertilbud*»; Corinna Vossius, Geir Selbæk og Hilde Lurås, Alderspsykiatrisk forskningssenter, Sykehuset Innlandet, år???
- «*Dagaktivitetstilbud til personer med demens*» Helsedirektoratet 2018, <https://www.helsedirektoratet.no/statistikk/statistikk/kvalitetsindikatorer/kommunale-helse-og-omsorgstjenester/dagaktivitetstilbud-til-personer-med-demens-og-kognitiv-svikt>
- «*Leve hele livet*»; St.melding 15 2017/2018, Helse- og omsorgsdepartementet